

Opgave 3 Leven als een das

17 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg met het voorbeeld van de das die wormen eet dat de *mesh* volgens Morton de onderlinge verbondenheid/afhankelijkheid van alles is, zoals tussen de worm, de das en de aarde.

voorbeeld van een goed antwoord:

Morton wijst op de *mesh*, de verbondenheid tussen alle levende en niet-levende dingen. De cyclus van eten en gegeten worden van de das en de worm is hiervan een voorbeeld. De wormen voeden zich met de aarde waarin dode dassen ontbinden en levende dassen eten op hun beurt deze wormen op. Zo zijn de wormen, de aarde van de dassenburcht en de levende en dode dassen onderling verbonden.

18 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg met Fosters twijfel over de plaats van de mens dat ecologisch denken volgens Morton een desoriënterende openheid heeft: Foster verliest zijn referentiepunt om zijn plaats als mens te bepalen, wat volgens Morton inherent is aan het ecologische denken waarin alles samenhangt/verbonden is.

voorbeeld van een goed antwoord:

Foster raakt door zijn experimentele leven als das kwijt wat de plaats van de mens is. Dit is een voorbeeld van ecologisch denken volgens Morton. Ecologisch denken is volgens Morton het besef van onderlinge verbondenheid. Die verbondenheid is niet knus en gezellig, maar betekent dat we geen referentiepunt meer hebben om onze plaats mee te bepalen en er betekenis aan te geven.

19 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met een voorbeeld dat Sheets-Johnstone met een lichaamsschema de samenhang van de ruimtelijkheid van het lichaam in relatie tot de omgeving bedoelt 1
- een uitleg dat Foster vanuit Sheets-Johnstones fenomenologische benadering niet kan ontdekken hoe een das de wereld ervaart omdat hij de pre-reflectieve lichamelijke beleving van een das mist 1
- een uitleg dat Foster volgens de 4E-benadering van belichaamd denken niet kan ontdekken hoe een das de wereld ervaart als hij rondloopt op handen en knieën, omdat de eigenschappen van ons lichaam de specifieke ervaring van onszelf en onze omgeving veroorzaken 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Sheets-Johnstone verstaat onder het lichaamsschema besef van de ruimtelijkheid van het lichaam in de wereld. Wanneer ik me gedachteloos beweeg, veronderstelt dit een besef van de ruimtelijke posities van mijn lichaam. Ik kan bijvoorbeeld zonder nadenken neerhurken om mijn veters te strikken, omdat ik pre-reflectief weet heb van mijn ruimtelijke positie in relatie tot mijn veters. 1
- De fenomenologische benadering gaat uit van de pre-reflectieve ervaring. Maar als Foster op handen en knieën door het bos gaat, heeft hij nog niet de hele lichamelijke beleving van een das. Foster kan daarom volgens Sheets-Johnstone niet weten hoe een das de wereld ervaart. 1
- 4E-vertegenwoordigers van het belichaamde denken wijzen erop dat ons brein in ons lichaam zit en dat de fysieke eigenschappen van het lichaam bepalen hoe we denken. De das zal met zijn andere lichaamsbouw dan ook een andere ervaringswereld hebben dan mensen. Het kruipen op handen en knieën kan de ervaringswereld van Foster wel uitbreiden, maar kan er nooit voor zorgen dat hij een dassenlichaam krijgt met al zijn specifieke kenmerken, zoals een staart en een spitse neus. Daarom kan Foster de ervaringswereld van een das nooit leren kennen. 1

20 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een metafoor die past bij het lopen op handen en knieën 1
- een uitleg met deze metafoor dat een oriënterende metafoor in taal uitdrukt hoe ons lichaam ruimtelijk in de wereld is georiënteerd 1

voorbeeld van een goed antwoord:

In oriënterende metaforen wordt uitgedrukt hoe ons lichaam op de wereld is georiënteerd. Zo zijn uitdrukkingen als ‘opleven’ of ‘topfit zijn’ geworteld in onze lichamelijke ervaring als rechtopstaande mensen. Het lichaam rechtop houden wordt geassocieerd met positieve zaken zoals geluk of gezondheid, het lichaam laten hangen of neerleggen, wordt geassocieerd met ongeluk en ongezondheid. Wanneer mensen langere tijd op handen en knieën zouden voortbewegen, zouden er nieuwe metaforen kunnen ontstaan. Vanuit een houding op handen en knieën is gezondheid niet meer ‘rechtop staan’, maar misschien ‘snel bewegen’ of ‘soepel kunnen bewegen’. Misschien is iemand dan niet meer ‘topfit’, maar ‘snelfit’ of ‘flexfit’.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg met Fosters experimentele leven als dat van de wet van de utopische standplaats: Foster verlangt ernaar boven zichzelf uit te stijgen door te leven als dat, maar voelt zich hierdoor ook ontworteld / Foster ervaart zijn begrenzing als individu, terwijl hij juist naar een fundament voor zijn leven als mens verlangt.

voorbeeld van een goed antwoord:

Mensen verlangen er volgens Plessner naar steeds boven zichzelf uit te stijgen. Daardoor ervaren we een ontworteldheid, omdat we geen vaste basis hebben, terwijl we tegelijkertijd naar die vaste basis verlangen. De mens ondermijnt zelf echter weer ieder mogelijk fundament van zijn bestaan. Dit noemt Plessner de wet van de utopische standplaats. Ook Foster verlangt met zijn experiment boven zichzelf uit te stijgen. Maar door te proberen boven zichzelf uit te stijgen en te leven als dat, raakt hij ontworteld en vervreemd. Hij zoekt een fundament voor zichzelf als mens, maar ontdekt dat hij zijn ideeën over dassen verkiest boven het daadwerkelijk leven in de wildernis.

22 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met het begrip decentreren dat mensen zowel in de trainervaringen van Foster als van Kockelkoren zintuiglijk gedesoriënteerd raken, waardoor ze afstand ervaren tot hun gewone leven en daarop kunnen reflecteren 1
- een uitleg met het begrip recentreren dat mensen zowel in de trainervaringen van Foster als van Kockelkoren de techniek inlijven en zichzelf weer als middelpunt van de situatie ervaren 1
- een uitleg met het begrip recentreren dat de trainervaringen van elkaar verschillen omdat de trainervaring van Foster geen onderdeel is van een cultureel/tijdrovend leerproces / geen inlijving van een nieuw regime van zintuiglijkheid is dat de ervaring transformeert, zoals bij de historische trainervaringen van Kockelkoren 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Zowel in de historische treinervaringen die Kockelkoren beschrijft, als in de treinervaringen van Foster, is sprake van fysieke onlust doordat de zintuigen niet kunnen omgaan met het rijden in een trein. Kockelkoren ziet dit als onderdeel van een proces van decentreren, waarbij iemand van een afstand kan reflecteren op zichzelf in de wereld. Ook bij Foster leidt de treinervaring tot reflectie op zijn leven. 1
- Na enige tijd went Foster aan het reizen met de trein en hebben zijn zintuigen deze techniek ingelijfd. Kockelkoren beschrijft dezelfde inlijving van de techniek bij de historische treinervaringen. Dit is een proces van recentreren, waarna mensen zichzelf weer als middelpunt van de situatie kunnen ervaren. 1
- Het proces van recentreren is volgens Kockelkoren een collectief, cultureel leerproces dat tijd kost. Hij noemt dit ook wel een stabiliseringsproces. Bij Fosters treinervaring is dit niet aan de orde, omdat hij leeft in een tijd waarin treinreizen de normaalste zaak van de wereld zijn. Hij is zelf door zijn leven als dat het treinreizen ontwend en moet er opnieuw aan wennen. 1

23 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een argument of de les die Foster trekt uit zijn leven als das, om goed te leven moeten we aandachtiger leven zoals een das, aansluit bij Haraways pleidooi voor ‘staying with the trouble’, als antwoord geven op wat het bestaan van ons vraagt door dicht bij het moeilijke/de zorg/het onduidelijke van ons bestaan te blijven.

voorbeelden van een goed antwoord:

- Omdat het wezen van de mens onbepaald is, dragen we de verantwoordelijkheid om onszelf als mens vorm te geven. Daarbij moeten we ook steeds het heldere plaatje verstoren dat we van onszelf proberen te maken, om recht te doen aan die onbepaaldheid. Zo blijven we bij ‘the trouble’. De les die Foster trekt uit zijn leven als das is dat wij met meer aandacht moeten leven. Dit sluit goed aan bij het pleidooi van Haraway, omdat we daarmee meer oog krijgen voor de veelzijdigheid van onze ervaringswereld. Met aandacht leven is een onderdeel van onze zoektocht naar wat een mens is en sluit daarom goed aan bij Haraways pleidooi.

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Haraway wijst erop dat mensen *response-ability* hebben: we kunnen antwoord geven op wat het bestaan van ons vraagt en daarom moeten we het ook. Maar dit betekent niet dat we een definitief antwoord kunnen geven op de vraag wat de mens is. Die vraag blijft radicaal open en vaste antwoorden moeten we verstoren: opnieuw troebel maken. Foster presenteert een helder en ‘af’ plaatje over hoe mensen zouden moeten leven, namelijk met meer zintuiglijke aandacht, zoals dassen. Volgens Haraway zouden we zo’n plaatje juist actief moeten verstoren en daarom sluit de les die Foster trekt uit zijn leven als das niet aan bij Haraways pleidooi.

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 24 juni.

6 Bronvermeldingen

Opgave 1 De mens als ‘ding’

tekst 1 bron: youtube.com, "Listen to Google" From Theism to Humanism to Data-ism

tekst 2 bron: Stephen Muecke, The generous philosopher, Aeon, 2022

Opgave 2 Inclusie in taal en kunstmatige intelligentie

tekst 3/4 bron: Vivien Waszink, Dat mag je óók (al niet meer) zeggen, Onze Taal, 2022